

ÖSSZEFOGLALÓ

A fenntartható fejlődés meghatározásakor három alrendszer kerül egymással szerves kapcsolatba: a környezeti, a társadalmi és a gazdasági rendszer. A fenntarthatóság elve kiterjed az egész társadalomra, ezen belül a gazdasági folyamatokra, az egyes csoportok és egyének életmódjára és fogyasztási szokásaira, a népesség létszámának alakulására, illetőleg az emberi társadalommal szoros kapcsolatban álló természeti környezetre.

A szociálpedagógia a fenntarthatóság hármas modelljének egyik alapvető elemét képezi. A szociálpolitika az egyének és az állam jólétének biztosítását tűzi ki célul. A fenntartható fejlődés legfontosabb célkitűzése is egy bizonyos fajta jólét megteremtése, csak sokkal szélesebb dimenziók és szempontrendszerek alapján. A fenntartható fejlődés nemcsak a személyes és társadalmi jólét szempontjait veszi figyelembe, hanem ezzel összhangban a természeti és társadalmi környezet egészét, a gazdasági, környezeti és társadalmi folyamatok egymással kölcsönhatásban álló rendszerét.

Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Csúcstalálkozóján 2015-ben, új globális fejlődési programot fogadtak el. Az emberiséget, a Földet és a jólétet szolgáló cselekvési terv, amelynek középpontjában 17 globális, *Fenntartható fejlődési cél* található, a nemzetközi együttműködés és a rendszerben történő gondolkodás új korszakát vezeti be.

Kulcsszavak: *szociálpolitika, fenntartható fejlődés, jólét, rendszergondolkodás, globális fenntartható fejlődési célok*

ABSTRACT

In order to define the concept of sustainable development three subcategories are engaged: the environmental, the social and the economic systems. The idea of sustainability spreads onto the whole society, the economic processes, the lifestyle and consumer habits of certain groups and individuals, the headcount of population as well as the natural environment.

Social policy is one of the basic elements of sustainability's three models. Social policy focuses on the well-being of the individual and the state. The main goal of sustainable development is the establishment of a certain species' well-being, however based on much wider dimensions and aspects. Sustainable development does not only concentrate on personal and social well-being, but – in harmony with the already mentioned aspects – it also balances out the natural and social environment as well as the interference system of the economic, environmental and social processes.

In 2015, at the United Nations' Summit of Sustainable Development, a new global developmental program was adapted. The action plan that serves the humanity, the Earth and their well-being determined 17 global Sustainable Development Agendas, introducing the new era of international cooperation and system-based thinking.

Keywords: *social policy, sustainable development, well-being, thinking in systems, global objectives of sustainable development*

SAŽETAK

Prilikom određivanja održivog razvoja ukrštaju se tri podsistema: društveni, privredni i sistem prirode. Princip održivog razvoja širi se na celo društvo, na privredne procese unutar društva, na način i stil života pojedinaca i određenih grupa, utiče na promenu i stanje broja stanovništva, takođe utiče i na prirodnu okolinu koja je u uskoj vezi sa čovekovim društvom.

Održivi razvoj sastoji se od tročlanog modela, a socijalna politika čini osnovni element. Socijalna politika ima za cilj da obezbedi dobar život pojedinaca i države. Održivi razvoj takođe ima za cilj da obezbedi dobar život, samo na osnovu širih dimenzija i drugačijih tački gledišta. Održivi razvoj ne uzima u obzir samo lični dobar život i dobar život društva, već obuhvata prirodu, društvo, uzajamne privredne, društvene i prirodne procese.

Na samitu održivog razvoja ENS-a 2015. godine, usvojen je novi globalni razvojni program. To je plan koji služi čovečanstvu, Zemlji i dobrom životu, a u središtu plana nalaze se 17 globalnih održivih razvojnih ciljeva, a plan uvodi novo razdoblje u sistem međunarodne saradnje.

Ključne reči: *socijalna politika, održivi razvoj, dobar život, globalni održivi razvojni ciljevi*

MAJOR LENKE

Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű
Tanítóképző Kar
Szabadka
lenkemtk@gmail.com

A SZOCIÁLPOLITIKA ÉS A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉS FOGALOMRENDSZERÉNEK PÁRHUZAMAI A JÓLÉT ESZMÉJE MENTÉN

*Concept system parallel of social policy and sustainable
development along the idea of well-being*

*Pojam socijalne politike i održivog razvoja kroz
konceptiju dobrog života*

A fenntartható fejlődés fogalmának értelmezési lehetőségei

A fenntarthatóság fogalma máig nem egyértelmű, a mai napig nagyon sok meghatározása létezik. A fenntartható fejlődés meghatározásakor a ma érvényben lévő paradigmák alapján három alrendszer kerül egymással szerves kapcsolatba: a *környezeti*, a *társadalmi* és a *gazdasági* rendszer.

A fogalomrendszer kapcsán a közgazdászok a gazdaság fenntartható fejlesztését, a szükségletek és a fogyasztás, a termelés és értékesítés közötti egyensúly megteremtését és folyamatos megtartását tekintik elsődlegesnek. Az ökológusok és biológusok számára a bioszféra kívánatos állapotának fenntarthatósága, a genetikai és biológiai diverzitás és a genetikai források megőrzése jelenti a prioritást. A társadalompolitikusok és a szociológusok a folyamatosan növekvő társadalmi igények fenntartható fejlődését biztosító társadalmi-gazdasági-kulturális környezetet kívánják megteremteni.

A társadalom változásai során folyamatosan másik elem került előtérbe a három összetevő közül. Az ipari társadalom jellemzője az volt, hogy a három nagy és összetett tényező, a gazdaság, a környezet és a társadalom összhangját a *gazdaság* hivatott megteremteni. Az 1700-as évek végén, a klasszikus ipari forradalomnak nevezett folyamat eredményeként nagymértékű gazdasági fellendülés következett be. A folyamatos gazdasági fejlődés hatására kialakult a gyáripar, fejlődésnek indult a bányászat, a közlekedés, megjelent a tömegtermelés. Az ipari társadalom egyben a fogyasztói társadalom kialakulását is jelentette (Goričar, 1981).

Ezt az időszakot Ferge Zsuzsa (2000) a társadalom „sűrűsödésének” nevezi. A kapitalista típusú gazdasági növekedés, a többlettermékek létrejötte, a kommunikációs csator-

nák sűrűsödése, az elektronikus információk növekedése, az élettér bővülése mind beletartozott ebbe a jelenségbe. Ez a folyamat vezetett el – az emberiség történelmében először – a természeti és a társadalmi környezet közötti egyensúly felbomlásához. Az emberi kultúra a természetközelség megtapasztalását és a természet fölérendelt viszonyát feltételezte az emberrel szemben. A mezőgazdaság megjelenésével a föld a gazda tulajdonává vált, a természetnek alárendelt emberből a természettel egyenrangú partner lett. Az ipari, fogyasztói társadalmakban a partnerségből fölöttiség lett, ahol az ember a természetre csak kimeríthetetlen nyersanyagforrásként tekintett. A fejlődési folyamat olyan társadalmi jelenségek kialakulásához vezetett, mint a népességnövekedés, a demográfiai robbanás, a városiasodás, urbanizáció és az egyre súlyosabb környezetszennyezés.

Az 1970-es években foglalkoztak először az emberiség jövőképevel a fenntarthatóság szempontjából, és mutattak rá a gazdasági növekedés és a környezetben kialakult következmények kapcsolatára. A környezetvédelmi problémák köztudatba kerülését követően a *gazdaság, a társadalom és a környezet* viszonyában a hangsúly a *környezetre* tevődött át, mert rájöttek, hogy végeredményben a környezet eltartóképessége határozza meg a többi elem növekedésének határait.

A 2000-es évek elejére a globalizáció és a gazdasági fejlődés negatív hatásainak eredményeként látványosan nőtt a szociális olló, egyre esélytelenebbeké váltak a leszakadó rétegek (Krémer, 2009). Ugyanakkor a természeti környezet is látványos, és sok esetben visszavonhatatlan pusztulásnak indult. Ekkor következett be az újabb fordulat a fenntartható fejlődés modelljének szemléletében. A modell elemei közül az eddig háttértényezőként kezelt *társadalom* lépett előtérbe. Ugyanakkor kirajzolódott egy negyedik tényező is, mégpedig az *ember*, amely központi szerepbe kerül ebben az új modellben. Ez a változás összecseng Ferge Zsuzsa (2010) azon állításával, amely szerint a társadalom egyik sajátossága az, hogy léte elválaszthatatlan az emberi összetevőtől, az emberi cselekvéstől. Az új modell kialakulásától kezdve a fenntartható fejlődés célrendszerébe bekerült a táján értelmezett életminőség javításának elősegítése, azzal a feltétellel, hogy a szociális jólét elérését, megtartását elősegítő gazdasági fejlődéssel együtt kell érvényesülnie a szociális igazságosságnak és az esélyegyenlőségnek, valamint a természeti erőforrásokkal való fenntartható gazdálkodásnak. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a természeti környezet eltartóképességével összhangban lehet csak a társadalom reális szükségleteinek a kielégítéséről gondoskodni, a környezet eltartóképessége egyben az igények kielégítésének korlátja is. Egyetlen társadalom sem szigetelheti el magát a nagyobb természeti, társadalmi környezettől (UNESCO, 1992).

A fenntarthatóság összetett fogalmi meghatározásának kulcsa a rendszerben történő gondolkodásban rejlik, ahol az emberi jólét a megfelelő attitűdök mentén kialakított viselkedésformák, valamint a természeti és társadalmi környezetét komplex egységként való szemlélete mentén értelmezhető. A fenntarthatóság elve kiterjed az egész társadalomra, ezen belül a gazdasági folyamatokra, a településszerkezetre, az egyes csoportok és egyének életmódjára és fogyasztási szokásaira, a népesség létszámának alakulására, illetőleg az emberi társadalommal szoros kapcsolatban álló természeti környezetre. A fenntarthatóságot célzó társadalmi és gazdasági fejlődésnél összhangot kell teremteni a társadalom anyagi

igényei, a népesség növekedése és a természeti erőforrások hasznosítása között, minimalizálva a környezet szennyezését (Tenk, 2010).

A szociálpolitika fogalmának meghatározása a fenntartható fejlődéssel összhangban

A fenntartható fejlődés modelljét képező három elem, a gazdaság, a természeti környezet és a társadalom közös célkitűzései egymással kölcsönhatásban értelmezhetőek, ahol a szociálpedagógia a fenntarthatóság hármass modelljének egyik alapvető elemét képezi.

Naszákné Cserfalvi (2009) is megerősíti, hogy kezdetben a környezetvédelem problémaköre mentén alakult ki a fenntarthatóság fogalma, de a 20. század második felétől napjainkig egyre erősödő folyamat során megjelent a fenntarthatóság szociális dimenziója is, amely integrálja a környezetpolitika és a szociálpolitika tevékenységét.

A szociálpolitika fogalmának meghatározása sokféle szempontrendszer alapján történhet. Önmagában a fogalom szűkebb és tágabb jellege mentén, vagy az általa meghatározott területek mentén is értelmezhető. A szerteágazó, és sokrétűen egymásba fonódó fogalmak közül három jelentést, meghatározást emelnék ki a fenntartható társadalom és a fenntarthatóság pedagógiájának fogalmával összhangban:

1. Krémer (2009) szerint a szociálpolitika szó jelentése tágabb értelemben mindazon kormányzati területek együttesét jelenti, amelyek a szociálpolitika igazgatási területei alá tartoznak, és amelyeknek közvetlen befolyása van az emberek jólétére.

2. Zombori (1997) meghatározási kísérleteiből kiindulva a szociálpolitika és a fenntartható fejlődés kapcsolata leginkább a szociálpolitika funkcionista és strukturális meghatározása mentén értelmezhető. A funkcionista megközelítés a szociálpolitikai tevékenységek értékelése alapján írható le, vagyis azt vizsgálja, hogy ezek a tevékenységek mennyiben járulnak hozzá a társadalom zavartalan működéséhez, és az adott strukturális viszonyok újratermelődéséhez. A strukturális megközelítés az igények meghatározására és a források elosztására helyezi a hangsúlyt a szükségletek kielégítése érdekében.

3. A szociálpolitika fogalmát tovább strukturáló elemek közül – továbbra is Zombori (1997) meglátásai alapján – a szükségletek és a szükségletkielégítés fogalmát, a fogyasztás és az elosztás területeit, valamint a jólét kérdését emelném ki.

A szociálpolitika és a fenntartható fejlődés értelmezése a jólét fogalma mentén

A szociálpolitika – a teljesség igénye nélkül megfogalmazva – az egyének és az állam jólétének biztosítását tűzi ki célul. A fenntartható fejlődés legfontosabb célkitűzése is egy bizonyos fajta jólét megteremtése, csak sokkal szélesebb dimenziók és szempontrendszer alapján.

A fenntartható fejlődés nemcsak a személyes és társadalmi jólét szempontjait veszi figyelembe, hanem ezzel összhangban a természeti és társadalmi környezet egészét, a gaz-

dasági, környezeti és társadalmi folyamatok egymással kölcsönhatásban álló rendszerét. Emellett hangsúlyt kapnak szempontrendszerében a távlati célkitűzések és jövőbe mutató perspektívák is, amikor a jólét fogalmát értelmezi.

A fenntartható fejlődés kérdésének szempontjából Ferge Zsuzsa definíciója is releváns (Tóthné Szita et al., 2011): „A szociálpolitika történelmileg kialakult intézményrendszer, amely a kapcsolatok révén elégt ki bizonyos nem piaci módon kielégíthető szükségleteket. Túlnyomórészt az állami elosztás és újraelosztás eszközeivel működik, relatíve önálló, elkülönült rendszerként, illetve intézményrendszerek együtteseként”.

A fenti definíciók és meghatározások alapján a szükségletek kielégítése és a társadalmi jólét megteremtése a szociálpolitika egyik legfontosabb feladata. A fenntartható fejlődés fogalma ezen a ponton, a jólét fogalma mentén kapcsolódik össze a szociálpolitika fogalmával. Krémer (2009) többféle szempontból igyekezett meghatározni, hányfajta jelentése lehet a jólét fogalmának. Sokféle szempontrendszer alapján a jólét jelentése többek között: jó érzés, hasznosság, szociális védelmi rendszer (jóléti állam), segélyezés, támogatások, szükségletek kielégítése. A szükségletek, igények kielégítésének elmélete mentén fogalmazódik meg a fenntartható fejlődés definíciója is.

A fenntartható fejlődés koncepciója 1987-ben fogalmazódott meg először, a Brudtland Bizottság *Közös jövőnk* című jelentésében. A koncepció alapján úgy kell kielégíteni a jelen generációk igényeit, hogy ezzel ne veszélyeztessük a következő generációk életlehetőségeit. A *fenntartható fejlődés* fogalma alatt tehát a társadalom egyes elemeinek olyan fejlődési folyamatát értjük, amely „*kielégíti a jelen igényeit anélkül, hogy csökkentené a jövő generációk képességét, hogy kielégítsék a saját igényeiket*” (WCED, 1987).

Herman Daly megfogalmazása már kiegészül a környezet terhelhetőségének szempontjával, mely szerint „*a fenntartható fejlődés a folytonos szociális jólét elérése, anélkül, hogy az ökológiai eltartó-képességet meghaladó módon növekednénk*” (Gyulai, 2012).

A fenntartható fejlődés és a szociálpolitika jövőbe mutató, globális céljai

A fenntarthatóság pedagógiájának célja egy egész életen át tartó tanulási folyamat, amely olyan informált és tevékeny állampolgárokat nevel, akik kreatív, problémamegoldó gondolkodásmóddal rendelkeznek, eligazodnak a természet- és környezettudomány, a társadalom, a jog és a gazdaság terén, és felelős elkötelezettséget vállalnak egyéni vagy közös intézkedésekben. Ezek az intézkedések biztosítják az egészséges környezetet és a hatékony gazdaságot a jövő számára (Zsóka et. al., 2013).

Az ENSZ a 2005–2014-es időszakot a *Tanulás a fenntarthatóságért évtizedévé* nyilvánította. A nemzetközi közösség egy teljes évtizedet szánt annak a célnak az elérésére, hogy az oktatás minden szintjét és formáját áthassák a fenntarthatóság, a környezet- és egészségvédelem alapértékei. Ezzel a törekvéssel igyekeztek hozzájárulni a magatartásformák olyan változásához, amelyek a fenntarthatóbb jövőhöz vezetnek a környezet egészsége, a gazdasági életképesség és a jelen és jövő nemzedékek igazságosabb társadalmá tekintetében (UNESCO, 2005).

Az ENSZ Fenntartható Fejlődési Csúcstalálkozóján 2015-ben, az előző évtized lezárását követően, új globális fejlődési programot fogadtak el. Az új fenntartható fejlődési program: *The 2030 Agenda for Sustainable Development* (United Nations, 2015), az emberiséget, a Földet és a jólétet szolgáló cselekvési terv, amelynek középpontjában 17 globális, *Fenntartható fejlődési cél* található (1. ábra).

1. ábra: Fenntartható fejlődési célok 2030-ig

A nemzeti programok és a nemzetközi együttműködés új korszakát bevezető új agenda valamennyi országot olyan tevékenységekre kötelez, amelyek nemcsak a szegénység alapvető okaival foglalkoznak, hanem a gazdasági növekedés és jólét fokozásával, továbbá az emberek egészségügyi, oktatási és szociális szükségleteivel, miközben a környezetvédelemre is koncentrálnak.

A kitűzött célok között szerepelnek társadalmi, gazdasági, környezetvédelmi rész-célok is. A 17 feladat kiválasztása öt eszme mentén történt: *emberiség, Föld, jólét, béke, partnerség*.

Az *emberiség* szempontjából a program legnagyobb globális kihívásként a szegénység valamennyi formájának és vetületének, köztük a mélyszegénységnek a felszámolását tartja, a fenntartható fejlődés elengedhetetlen feltételeként. A 17 cél közül az első tehát ennek a problémának a kérdését tűzi zászlajára. Az emberiség eszméjéhez kapcsolódóan megjelenik még a méltóság, egyenlőség, egészséges környezet, valamint a képességek kibontakoztatásának biztosítása is feladatként.

A *Föld* fogalmával kapcsolatban a természeti erőforrások fenntartható kezelése, valamint a már felmerült problémák megoldása jelenik meg legfontosabb feladatként, hogy a fenntarthatóság legfontosabb alapelveivel összhangban a Föld képes legyen kielégíteni a jelen és jövő nemzedékek szükségleteit.

A *jólét* eszméje kapcsán a legfontosabb feladat biztosítani, hogy minden ember sikeres és teljes életet élhessen, valamint hogy a gazdasági, társadalmi és technológiai fejlődés a természettel összhangban történjék.

A *béke* eszméje kapcsán az agenda legfontosabb feladatának a békés, igazságos, befogadó, félelemtől és erőszaktól mentes társadalmak kialakítását tartja.

A *partnerség* jegyében a globális összefogás és szolidaritás kialakításának fontosságára hívják fel a figyelmet. A partnerségnek különösen a legszegényebbek és legkiszolgáltatottabbak szükségleteire kell összpontosítania.

Ezek a célok minden ország számára feladatokat jelentenek, amelyek megvalósításában minden érdekeltnek és végső soron minden embernek részt kell vennie (Zlinszky és Balogh, szerk., 2016). Ez a gondolat összecseng a szociálpolitika megközelítési szintjeivel (Zombori, 1997), amelyek a makro-, mezo- és mikroszinten megvalósuló döntések együttese mentén igyekeznek megvalósítani céljait.

Ha a kitűzött célokat az Agenda minden területén és a társadalom minden szintjén, a makrokörnyezettől a mikroszintig megvalósítjuk, az mindnyájunk életének alapvető javulását és világunk kedvező irányban történő átalakulását fogja eredményezni, ami a szociálpolitika legfontosabb célkitűzése is egyben.

A szociálpolitika és a fenntartható fejlődés közös színterei: a szociális munka és az oktatásügy szociológiája

A szociális jóléti rendszer egyik alkalmazási területe a szociális munka. A szociális munka kettős hatású professzionális segítségnyújtás az egyén, család, közösség problémamegoldásához. A segítség a rászoruló felé irányul, viszont a társadalom felé is hat, mert hozzájárul, hogy mérséklődjenek azok a strukturális, társadalmi okok, amelyek a problémát előidézik. A szociális munka végzése közben az egyén, család, közösség gondjának megoldása, komplex szemlélet alapján történik. A problémát nem a környezetéből kiragadva oldjuk meg, hanem a helyi vagy tágabb környezetében (Szili-Darók, 2008).

Hegyesi és Talyigás (szerk., 2006) a környezetnek összesen hét szintjét különbözteti meg, amelyen belül az egyén aktívan alakítja viselkedésmódját. A humán ökológiai rendszer hét szintje egyre bővülő, koncentrikus körként képzelhető el, amelynek fokozatai a következők: (1) az ember testileg, (2) intraperszonális szint, gondolkodás és érzelmek szintje, (3) interperszonális szint, az egyes emberek közötti interakciók szintje, (4) a család és más kiscsoportok, (5) helyi közösség, (6) adott kultúra, (7) nemzet, állam, társadalom. A rendszerszemléletű szociális munka azt kívánja, hogy egy problémához ne lineárisan, hanem minden oldalról közelítsünk. Ez sok esetben azt jelenti, hogy a szociális munkás mások szolgáltatásait is igénybe veszi a problémában érintettek érdekében (Lüssi, 2004).

A szociális munka egyik alapvető eleme – saját elméleti rendszerének ismerete mellett – a humán területek szakembereivel (egészségügy, igazságügy, szociálpolitika, tanügy stb.) való csapatmunka. A szociális munka hat fő területre terjed ki: (1) gyerekek, fiatalok és a

családok jóléte; (2) idősekről való gondoskodás; (3) fogyatékosokról való gondoskodás; (4) szenvedélybetegekről való gondoskodás; (5) bűnmegelőzés, büntetett előéletűek rehabilitációja; (6) az élet minőségével kapcsolatos szolgáltatások (lakás vagy munkanélküliség, szegénység). Az oktatásügy szociológiája a humán ökológiai rendszer ötödik szintjén, a helyi közösségek szintjén kapcsolódik a szociális munkához, a gyerekekről és a fiatalokról való gondoskodás, az ő jólétük biztosítása által.

Az óvodai-iskolai szociális munka legfontosabb funkciója, hogy jelzőrendszerként működik a gyerekek és a szociális szervezetek (gyermekjóléti központ) között. A pedagógusok gyakran találkoznak munkájuk során szociális problémákkal. A pedagógus legfontosabb feladata ebben az esetben a hatékony és gyors információáramlás biztosítása, valamint az együttműködés a gyerekek és családjuk érdekében a problémák észlelésétől az együttműködésen át a lehetséges megoldásokig. Az iskolai szociális munka azonban nem csak a már felismert problémák kezelésében merül ki. A szolgáltatásnak az iskola valamennyi tanulóját meg kell céloznia. A problémás tanulóknak nyújtott szolgáltatások mellett a szociális munkának ki kell terjednie a veszélyeztetettnek tűnő tanulók felismerésére és segítésére, de ezen kívül minden tanuló számára megelőző, preventív, proaktív szolgáltatásokat kell nyújtania (Csillag és Palotás, szerk., 2019). Ebben a folyamatban a szociális munkások és a tanárok együttműködése elengedhetetlen fontosságú.

A két szakma, azaz a pedagógusok és az iskolai szociális munkások kooperációja elengedhetetlen, és ennek előkészítése is kiemelt szereppel bír (Jankó, 2017). A pedagógusok számára nagyon hasznos lenne, ha több ismerettel rendelkeznének a szociális problémák felismerésével kapcsolatban, illetve ismernék az együttműködési lehetőségeket és azokat a szakembereket vagy szervezeteket, akikhez fordulni tudnak, amikor problémát észlelnek. Fontos lenne bevezetni a pedagógus-alapképzés során az önismereti tréningek látogatását, táboroztatást, szociális-mentális programok feltárását célzó esettanulmányok készítését mint önálló kötelező kurzust.

A Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karon *Segítő foglalkozások, segítő pedagógia* címmel megtartott rendezvény tanulságai

Az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kara az egyetlen olyan felsőoktatási intézmény Szerbia területén, ahol teljes egészében magyar nyelven folyik az óvó- és tanítóképzős hallgatók oktatása. A magyar nyelvű, megfelelő szakképesítéssel rendelkező oktatók száma korlátozott. Ez lehet az egyik magyarázata annak, hogy a Kar tantervéből szinte teljes egészében hiányoznak a szociálpedagógiai ismereteket feldolgozó, önálló tantárgyak.

A kar hallgatói, elsősorban a Hallgatói Önkormányzat (HÖK) tagjai ugyanakkor számos alkalommal bizonyították, hogy rendelkeznek szociális érzékenységgel. Állandó programjuk szerves részét képezik a jótékonyági rendezvények, gyűjtések, akciók. A HÖK szoros együttműködést folytat a szabadkai Caritas szervezettel. Az együttműködés

eredményeként a hallgatók önkéntes munkát végeznek vagy gyűjtéseket szerveznek a rászorulóknak javára.

A 2018/2019-es tanév novemberében megrendezett, két előadásból álló program a hallgatók szociális érzékenységét hivatott tovább mélyíteni. A *Segítő foglalkozások, segítő pedagógia* című beszélgetésen két előadó vett részt. Ric Gábor, a szabadkai Caritas igazgatója a szervezet munkásságáról, valamint a szociális munka fontosságáról tartott előadást a hallgatóknak. Pap Ágota pszichológus, a szabadkai *ProAktiva Pszichológiai Központ* munkatársa iskolapszichológusként szerzett tapasztalatairól, a gyerekek szociális igényeiről, problémáiról beszélt.

A program fő ihletője az a gondolat volt, hogy a pedagógus ma már sokkal inkább segítő funkciót tölt be az oktatási folyamatban, nem a tudás átadása az egyedüli feladata. Egyre sokrértűbb, szerteágazóbb tevékenységgé válik a mai társadalomban a pedagógus hivatás. Az iskola közreműködése a gyerekek szocializációja szempontjából alapvető, az azonban vitathatatlan, hogy ma az iskolák, a pedagógusok, segítség nélkül nem tudnak megfelelni annak a kihívásnak, amit a felmerülő, sokszor halmozottan megjelenő szociális problémák jelentenek.

Egyre sürgetőbb az igény az olyan képesítéssel rendelkező szakemberek jelenlétére az iskolákban, akik a gyermeket veszélyeztető, hátrányos helyzetbe sodró problémákat korán felismerik, és jelezni tudják a problémát más segítő intézmények, szakemberek felé, adott esetben kezelni is képesek azokat.

A leendő tanítók és óvodapedagógusok számára elsődleges fontosságú, hogy megismerjék a segítő szakmák szerepét, a gyerekek szociális igényeit és mindazokat a társadalmi problémákat, amelyek közvetve, a gyerekek révén az osztályterembe, csoportszobába is óhatatlanul bekerülnek.

Sajnos Szerbiában még nem működik az a kezdeményezés, hogy az oktatási intézményekben megfelelő képesítéssel rendelkező szociális munkás álljon rendelkezésre. Így ezt a feladatot az iskolapszichológus és az iskolapedagógus végzi.

IRODALOM

- Csillag Márta, Palotás Zoltán (szerk.) (2019): *Útmutató az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység bevezetéséhez és gyakorlatához az iskolában*. Oktatási Hivatal, Budapest.
- Ferge Zsuzsa (2000): *Elszabaduló egyenlőtlenségek*. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület; ELTE Szociológiai Intézet Szociálpolitikai Tanszék, Budapest.
- Ferge Zsuzsa (2010): *Társadalmi áramlatok és egyéni szerepek*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Goričar, Jože (1981): Fogyasztói társadalom - fogyasztói magatartás. *Létünk*, 11 (3-4), 599–613.
- Gyulai Iván (2012): *A fenntartható fejlődés*. Ökológiai Intézet a Fenntartható Fejlődésért Alapítvány, Miskolc.
- Hegyesi Gábor, Talyigás Katalin (2006) (szerk.): *A szociális munka elmélete és gyakorlata*. 1. kötet. Wesley János Kiadó, Budapest.
- Jankó Judit (2017): Hogyan segít a pedagógusoknak az iskolai szociális munkás? *Modern Iskola, online*. Forrás: <https://bit.ly/2zftBy6>
- Krémer Balázs (2009): *Bevezetés a szociálpolitikába*. Napvilág Kiadó, Budapest.
- Lüssi, Peter (2004): *A rendszerszemléletű szociális munka gyakorlati tankönyve*. Semmelweis Egyetem Mentálhigiéné Intézet, HÍD Alapítvány, Párbeszéd (Dialogus) Alapítvány, Budapest.
- Naszákné Cserfalvi Ilona (2009): Nevelés-oktatás a fenntartható fejlődés szolgálatában. *Módszertani Közlemények*, 49 (2), 52–54.
- Szili-Darók Ildikó (2008): *Szociális problémamegoldás a szociális munka eszközeivel*. Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest.
- Tenk Antal (2010): *Természeti erőforrás és környezetgazdálkodás 5*. Nyugat-magyarországi Egyetem, Sopron.
- Tóthné Szita Klára, Csordás Tamás, Dabasi Halász Zsuzsanna, Roncz Judit és Síposné Nándori Eszter (2011): *Fenntartható fejlődés; gazdálkodás a természeti és az emberi erőforrásokkal*. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest.
- UNESCO (2005): *United Nations Decade of Education for Sustainable Development 2005-2014*. Forrás: <https://goo.gl/hFjYrw>
- UNESCO-UNEP (1992): Promoting education, public awareness and training. Environment and Development, Agenda 21. United Nations Sustainable Development. Forrás: <http://www.un-documents.net/a21-36.htm>
- United Nations (2015): *Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development*. Forrás: <http://bit.ly/1Epf648>
- World Commission on Environment and Development (1987): Our Common Future: The Brundtland Report. *Oxford University Press*, Oxford. Forrás: <http://bit.ly/1bZJgwk>
- Zlinszky János, Balogh Dorka (szerk.) (2016): *Világunk átalakítása: A fenntartható fejlődés 2030-ig megvalósítandó programja*. Pázmány Press, Budapest.
- Zombori Gyula (1997): *A szociálpolitika alapfogalmai*. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület; ELTE Szociológiai Intézet Szociálpolitikai Tanszék, Budapest.
- Zsóka Ágnes, Marjainé Szerényi Zsuzsanna, Széchy Anna, Kocsis Tamás (2013): Greening due to environmental education? Environmental knowledge, attitudes, consumer behavior and everyday pro-environmental activities of Hungarian high school and university students. *Journal of Cleaner Production*, (48), 126–138.